

Rapport

Periodisk evaluering av grunnskolelærerutdanningene ved NTNU

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap godkjente 3. mars 2022 mandat og panel for periodisk evaluering av grunnskolelærerutdanningene ved NTNU.

Panelet har følgende sammensetning:

Henning Marius Sollid, seniorrådgiver, UiT Norges arktiske universitet (leder)

Bodil Kjesbo Risøy, studieprogramleder for grunnskolelærerutdanningene, Høgskulen på Vestlandet

Jannicke Akse, konstituert kommunalsjef skole i Trondheim kommune

Annepetra Røkke Jenssen, førstelektor, NTNU

Yngve Skjæveland, professor, NTNU

Katinka Hveem Johannessen, Huseby skole

Amanda Fagerland Farrag, student, NTNU

Ingvild Brattetaule, student, NTNU

Marthe Ramstad Hammervold, sekretariat, NTNU

Marit Elin Magnarsdatter, sekretariat, NTNU

Fra mandatet:

Tema for evalueringen

Med innføringen av grunnskolelærerutdanningene som masterutdanninger i 2017 ble det gjort omfattende endringer i grunnskolelærerutdanningenes innhold, faglige nivå og programstruktur. Den mest grunnleggende endringen ligger i at utdanningene ble hevet til masternivå. Denne endringen innebærer nye krav til progresjon i utdanningene, både i hvert enkelt fag, i fagovergripende temaer og i vitenskapsteori og metode. Evalueringen skal undersøke nærmere hvordan dagens studieplaner og undervisning ivaretar denne progresjonen og forbereder studentene på overgangen mellom syklus 1 (bachelornivå) og syklus 2 (masternivå), med særlig vekt på utdanningens tredje studieår. I NTNUs retningslinjer for periodisk evaluering av studieprogram, faller dette under temaene programdesign – innhold, oppbygning og sammenheng mellom delene i studiet – og faglig bærekraft – samarbeid og faglig progresjon i utdanningen.

Mål og problemstillinger

Mer konkret skal evalueringspanelet utforske følgende problemstillinger:

- Er studieplanene i tråd med de nasjonale rammeplanene for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 og 5–10?
- Hvordan behandles tverrfaglige temaer fra læreplanverket og nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene i studiet?
- Er det godt samsvar mellom læringsutbyttet i praksisemnene og innholdet i fagene i studieårene?
- Hvordan fungerer samarbeidet mellom de involverte fagseksjonene om fagovergripende temaer som vitenskapsteori og metode, digital kompetanse og tverrfaglige temaer fra LK20? På hvilken måte får studentene et sammenlignbart faglig utbytte som forbereder dem for masternivået?

- Hvordan ivaretas progresjonen mellom syklus 1 og syklus 2 i fagene, særlig i vitenskapsteori og metode, og bidrar tredje studieår godt til overgangen til masternivået i studiet?
- Fins det eksempler på gode praksiser for å ivareta den faglige progresjonen i utdanningen ved andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr grunnskolelærerutdanning?

Datakilder som ligger til grunn for evalueringen:

Nasjonale rammeplaner og retningslinjer for grunnskolelærerutdanning 1-7 og 5-10

Studieplaner og emnebeskrivelser ved NTNU

Studieprogram- og emneevalueringer ved NTNU

Studiebarometeret

Panelet valgte i tillegg til dokumentanalysen å intervjuere studenter og ansatte ved utdanningen. Intervjuene ble gjennomført av Henning M. Sollid og Bodil Kjesbo Risøy via Zoom. Ni ansatte knyttet til MGLU 1-7 og syv ansatte knyttet til MGLU 5-10 ble intervjuet i to grupper. 13 studenter knyttet til MGLU 1-7 og 5-10 ble intervjuet samlet. Kulepunktene i mandatet ble brukt som intervjuguide.

Generelt beskrives grunnskolelærerutdanningene både av studenter og ansatte som gjennomgående god med relativt klar struktur. Flere av studentene sier at grunnen til at de studerer ved NTNU er at institusjonen har rykte på seg for å gi utdanning av høy kvalitet, noe som også kommer frem i intervjuene. I Studiebarometeret gis grunnskolelærerutdanningene en stort sett gjennomsnittlig score. I de interne emneevalueringene gis emner gode tilbakemeldinger samtidig som det beskrives spesifikke områder hvor det er grunnlag for utvikling. Det gjøres mye godt arbeid i utdanningene, men det er kanskje ikke godt nok synliggjort på tvers av fagene.

Situasjonen i grunnskolelærerutdanningene er allikevel utfordrende på flere områder, noe som kommer frem i intervjuene av både studenter og ansatte.

Ansatte påpeker det faktum at instituttet er stort med mange ansatte og dermed uoversiktlig. De til dels store fagseksjonene vanskeliggjør samarbeid innad i seksjonen og ikke minst samarbeid på tvers av fagseksjonene. En integrert utdanning, slik rammeplanen krever, er avhengig av godt samarbeid både på langs og på tvers i utdanningene. Progresjon i studiet er også et viktig element og er tydelig beskrevet i rammeplanen. Mangel på integrasjon og progresjon nevnes som hovedpunkter av både studenter og ansatte.

Studentene beskriver utdanningene som fragmenterte, men samtidig «greie» å gjennomføre. En av studenten sier «Det har vært ganske komfortabelt egentlig å være student» (Studentintervju 24. mai 2022).

Struktur på utdanningen når det gjelder blant annet plassering av fag på studieår samt studentenes valgmuligheter er også medvirkende til at det blir utfordrende å få til en integrert utdanning.

Et viktig punkt som har vært diskutert med studenter og ansatte er om utdanningene forbereder studentene godt nok på fremtidig læreryrke. Dette er en diskusjon som bør være gjennomgående for alle oss som gir disse utdanningene.

I det følgende beskrives resultatet av evalueringen knyttet til hvert kulepunkt i mandatet. Panelets anbefalinger ligger til slutt i dokumentet.

Klipp fra nasjonale rammeplaner og retningslinjer står under det første kulepunktet og gjentas ikke senere i dokumentet.

Er studieplanene i tråd med de nasjonale rammeplanene for grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7 og 5–10?

Vi har tatt utgangspunkt i forskriften og de nasjonale retningslinjene for GLU 1-7, studieprogramplanen for GLU 1-7 ved NTNU samt det som fremkom gjennom intervjuer av fagansatte og studenter fra NTNU.

Institusjonenes krav til programplaner er beskrevet i de nasjonale retningslinjene s. 13:

5. Fra nasjonale retningslinjer til programplan

Institusjonenes programplaner skal utarbeides på bakgrunn av det som angis i forskriftens §4 og i de nasjonale retningslinjene punkt 1 til 4. Disse angir hvordan institusjonenes programplaner skal beskrive bestemmelser om faglig innhold, tverrfaglige emner, organisering, arbeidsformer, og vurderingsordninger. Programplanen må beskrive tydelige progresjonskrav knyttet til undervisning, vurdering og praksis. [revidert-171018-nasjonale-retningslinjer-for-grunnskolelærerutdanning-trinn-1-7_fin.pdf \(uhr.no\)](#)

§ 4 Programplan og nasjonale retningslinjer

(1) Det skal utarbeides nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningen for trinn 1–7. Retningslinjene skal være førende for institusjonenes arbeid med grunnskolelærerutdanning. Det skal åpnes for et spenn mellom retningslinjene og det lokale planverket, med rom for nyskaping og institusjonell tilpasning.

(2) Institusjonens styre skal fastsette en programplan for grunnskolelærerutdanningen. Med utgangspunkt i rammeplanen skal programplanen beskrive hvordan institusjonen legger til rette for en integrert grunnskolelærerutdanning på masternivå med helhet og sammenheng mellom teori- og praksisstudier, mellom fag og fagdidaktikk og mellom fag. Planen skal beskrive studentenes totale arbeidsinnsats i studiet og inneholde bestemmelser om faglig innhold, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger som bidrar til at studentene oppnår det totale læringsutbyttet på programnivå, og til at institusjonene kan dokumentere oppnådd læringsutbytte.

(3) Programplanen skal beskrive hvordan institusjonens utdanningsprogram legger til rette for en progresjon i profesjonsretting, praksisstudium, vitenskapsteori og metode, oppbygging av studentenes FoU-kompetanse og utvikling av deres kommunikasjonsferdigheter – muntlige og skriftlige (bokmål og nynorsk). Programplanen skal også beskrive hvordan internasjonalisering innarbeides, og hvordan arbeid med tverrfaglige temaer ivaretas i oppbyggingen av programmet. Dette gjelder blant annet arbeid med begynneropplæring, tilpasset opplæring, grunnleggende ferdigheter og kompetanser, bruk av IKT i arbeid med fag, samiske emner, det flerkulturelle og flerspråklige aspektet, profesjonsetikk og kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. [Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7 - Lovdata](#)

Vi vil i det videre kommentere deler av NTNU sine programplaner for grunnskolelærerutdanningene på bakgrunn av det som angis i forskriftens §4 og i de nasjonale retningslinjene punkt 1 til 4.

Tverrfaglige tema:

Nasjonale retningslinjer s. 9-10 sier: *I programplanene må det vises hvordan følgende tema sikres for alle studenter: Psykososialt læringsmiljø, medborgerskap og det flerkulturelle samfunnet, samiske forhold og samiske elevers rettigheter, bærekraftig utvikling og estetiske læreprosesser.*

De fagovergripende temaene ser vi bare delvis omtalt i studieprogramplanene for GLU 1-7 og 5-10. Gjennom samtale med faglærere og studenter blir likevel flere av de fagovergripende temaene nevnt. Faglærere fra ulike fag omtaler hvordan det blir ivaretatt i deres fag, men det går samtidig igjen kommentarer om at de er usikre på hva som hva som foregår i de andre fagene.

Pedagogikk og elevkunnskap i syklus 1: (Områdeemnet LÆR1000)

Nasjonale retningslinjer s. 7 sier: *I første til tredje studieår inngår 30 studiepoeng pedagogikk og elevkunnskap.*

I studieprogramplanen for NTNU: *Områdeemnet LÆR1000 Kunnskap, læring og dannelse i lærerprofesjonen (7,5 studiepoeng) er et felles obligatorisk emne for studieprogrammene i dette studieområdet ved NTNU.*

Navnet på emnet tilsier at dette er et relevant emne for grunnskolelærerstudentene, men vi er usikre på om dette emnet dekker innholdet i retningslinjene.

FOU-oppgaven:

Nasjonale retningslinjer s. 11: Tredje studieår skal studenten skrive ei forsknings- og utviklingsoppgave (FoU) i kombinasjon mellom ett av undervisningsfaga og pedagogikk og elevkunnskap. Oppgava skal være profesjonsrettet og knyttes til praksisfeltet eller andre sider ved skolens virksomhet. Arbeidet med FoU-oppgava skal være del av innføringen i vitenskapsteori og metode. Oppgava skal gi kunnskap om sentrale vitenskapsteoretiske spørsmålsstillinger innenfor utdanningsforskning og kunnskap om det emnet som den enkelte har fordypet seg i.

I vårsemesteret 3. studieår skriver studentene FoU-oppgave. Oppgaven er knyttet til det faget studenten har valgt på våren tredje studieår og den blir organisert på ulikt vis i ulike fag, som eneste vurdering i et emne på 15 studiepoeng eller som én av to delvurderinger i et emne på 30 studiepoeng.

Dette er i tråd med nasjonale retningslinjer som sier at institusjonene avgjør organisering og omfang av FoU-oppgaven. Dette kan være positivt for å tilpasse oppgavene best mulig til de ulike fagene. I studieprogramplanene ved NTNU er det ikke beskrevet hvordan pedagogikk og elevkunnskap og undervisningsfagene samarbeider om FoU-oppgaven slik rammeplanen krever. Av erfaring fra Høgskulen på Vestlandet (HVL) og UiT og fra erfaringsdelinger i nasjonalt fagorgan vet vi at dette kan være utfordrende. Faglærerne bekreftet i intervjuet at det er lite samarbeid mellom PEL og de ulike undervisningsfagene om FoU-oppgaven. Det kom også fram informasjon i intervjuene med faglærerne at det for flere av fagene ikke var praksis knyttet til faget som har FOU-oppgave i det aktuelle semesteret. Dette skaper utfordringer knyttet til innsamling av empiri for oppgaven og for god integrering mellom fag

og praksis. I arbeidet med oppgaven gis det undervisning i vitenskapsteori og metode, men omfang og innretning bestemmes av det enkelte faget oppgaven skrives i og gir mulighet for ulik tilnærming. Videre er FoU-oppgaven ikke knyttet til studentens masterfag som kan medføre at det er opp til studenten å sette dette i kontekst med senere arbeid med masteroppgaven.

Internasjonalisering:

Nasjonale retningslinjer s. 7: Lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studenten kan gjennomføre deler av utdanningen i utlandet. Dette bør gjelde både fagstudium og praksisstudium. Utdanningens struktur ved den enkelte institusjon må ikke være til hinder for at studentene kan ta et semester i utlandet i løpet av studiet. Likeverdig utdanning i utlandet skal godkjennes som del av utdanningen og institusjonene bør lage fleksible ordninger for dette. Programplanen og undervisningen skal også legge til rette for internasjonalisering ved lærestedet, for eksempel i form av internasjonale og flerkulturelle dimensjoner i studiet, kjennskap til internasjonal utdanningspolitikk, engelskspråklig pensum og forskningsartikler, gjennom faglig diskurs i internasjonale digitale arenaer og ved bruk av utenlandske gjesteforskere/forelesere.

I studieprogramplanene ved NTNU er det kort beskrevet hvordan internasjonalisering bli ivaretatt både gjennom praksis i utlandet og gjennom utveksling. I intervju med faglærere kommer det frem informasjon om at det er avtaler i ulike fag om utveksling for studentene, men at det etter en tid med koronautfordringer er naturlig at dette temaet må løftes på nytt.

Faglig bredde:

Fra nasjonale retningslinjer s. 9: Skolen har behov for at det samla lærerkorpsset har brei kompetanse. Både derfor og av hensyn til studentenes mulighet til mobilitet i løpet av studiet, forventes det at institusjonene tilbyr fag i et bredt spekter.

NTNU vier solid faglig bredde. Det er likevel verdt å merke seg at flere faglærere viser til utfordringer ved å være stor. I intervju med faglærere kom det frem kommentarer som: “Koordineringsjobbene blir for stor for f.eks. tverrfaglig uke” og “Vanskelig å samle folk. Vi får det ikke til internt engang”. Det kan se ut som om ønsket om en integrert utdanning kommer i skyggen av ønsket om faglig bredde i utdanningene. Studentene kommer også med kritiske kommentarer til at det ikke er mulig i NTNU sin modell å velge både norsk og matematikk som fag i 5-10 utdanningen.

Hvordan behandles tverrfaglige temaer fra læreplanverket og nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene i studiet?

Intervjuene og diskusjonen i panelet viser at disse temaene blir ivaretatt i ulike fag på ulike årstrinn i studiet, men at det ikke er en systematisk plan for hvordan alle de fagovergripende teamene blir ivaretatt for alle grunnskolelærerstudentene. F.eks. er tema bærekraft inne særlig i naturfag og samfunnsfag, men stort sett fraværende i andre fag. Det medfører at bare en del av studentgruppen får undervisning i dette spesifikke temaet.

I intervjuene med faglærere nevnes flere tverrfaglige samarbeidsprosjekter mellom fag, f.eks. knyttet til estetiske læreprosesser, men at det tilbys studenter i de respektive fagene og dermed ikke til alle. Det er naturlig at ikke alle tverrfaglige tema behandles i alle fagene på

grunn av fagene sin egenart, men det kan være fornuftig å se på ulike måter slikt samarbeid kan foregå på.

Faglærerne kommenterer at det var enklere med samarbeid mellom fagene tidligere. Flere kommenterer at «NTNU systemet», det at «NTNU er så stort» og det at fagmiljø er spredt fysisk, hemmer mulighetene for samarbeid mellom fag og dermed svekker muligheten for tverrfaglighet.

Er det godt samsvar mellom læringsutbyttet i praksisemnene og innholdet i fagene i studieårene?

Praksisstudiet beskrives generelt som godt både fra studenter og ansatte. For studentene er dette særlig viktig del av studiet. Her skal de møte skolehverdagen med alle sine fasetter sette sin didaktiske og faglige kompetanse på prøve. Forholdet mellom teori på campus og praksis i skolen har vært, og er, et viktig og overordnet tema som til enhver tid må settes på dagsorden. Det utfordrende å få kvalitetsmessig godt samsvar mellom læringsutbyttet i praksis og innhold i faget.

Evalueringen viser flere utfordringer. Praksis er på enkelte årstrinn i studiet ikke knyttet til studentens undervisningsfag, noe som vanskeliggjør integrasjon mellom fag og praksis. Studentene beskriver dette som særlig problematisk siden de i sine undervisningsfag får praksisoppdrag som skal gjennomføres i en praksisperiode hvor de ikke har praksis i det faget. Da må de «låne» timer hos en annen praksislærer for å få gjennomført oppdraget. At man nå har avtaler med praksisskoler i stedet for enkeltlærere/praksislærere vil bedre denne situasjonen for studentene.

Oppfølging fra utdanningen er også svært varierende slik studentene beskriver det, fra enkeltstående, korte besøk til oppfølging over flere dager. Også dette gjør at studentene opplever en stor variasjon i praksisstudiet.

FoU-oppgaven, som skal være profesjonsrettet slik rammeplanene krever, er slik vi forstår det ikke knyttet til praksisperioden. En slik tettere kobling til praksis ville bidratt til å knytte fag og praksis enda tettere sammen.

Hvordan fungerer samarbeidet mellom de involverte fagseksjonene om fagovergripende temaer som vitenskapsteori og metode, digital kompetanse og tverrfaglige temaer fra LK20? På hvilken måte får studentene et sammenligbart faglig utbytte som forbereder dem for masternivået?

Hvordan ivaretas progresjonen mellom syklus 1 og syklus 2 i fagene, særlig i vitenskapsteori og metode, og bidrar tredje studieår godt til overgangen til masternivået i studiet?

Vi velger å beskrive disse to kulepunktene sammen siden de er overlappende. Vi har fokusert på vitenskapsteori og metode samt progresjon mellom syklus 1 og 2.

Som vi tidligere har kommentert er samarbeidet mellom fagseksjonene svært variabelt. Dette kommer frem i intervjuene både med fagansatte og studentene.

Noen ansatte i utdanningene beskriver samarbeid mellom fagseksjoner som godt knyttet til spesielle temauker og arbeidskrav. Dette gjelder som tidligere nevnt f.eks. i estetiske

læringsprosesser tidlig i studiet. Når det gjelder tverrfaglige tema fra LK20 er samarbeidet variabelt og for noen fagseksjoner fraværende.

Studentene beskriver manglende samarbeid mellom fag som en viktig faktor for redusert kvalitet i utdanningene.

Rammeplanen sier: «Temaet vitenskapsteori og metode skal introduseres tidlig i studiet. Det skal være progresjon i temaet gjennom utdanningen»

Vitenskapsteori og metode behandles veldig forskjellig i de ulike fagene. I noen fag introduseres dette allerede i første studieår mens i andre fag kommer dette i tredje år knyttet til FoU-oppgaven. Dette gjør at studentene får svært ulik forberedelse til FoU-oppgaven tredje studieår. Overgangen til syklus 2 blir utfordrende samtidig som en ønsket jevn progresjon i studiet blir oppstykket. Studentenes forberedelse til masteroppgaven i femte studieår blir dermed variabel selv om den faglige forberedelsen helt klart er god.

Fins det eksempler på gode praksiser for å ivareta den faglige progresjonen i utdanningen ved andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr grunnskolelærerutdanning?

Her har vi valgt å ta med to eksempler fra henholdsvis HVL og UiT

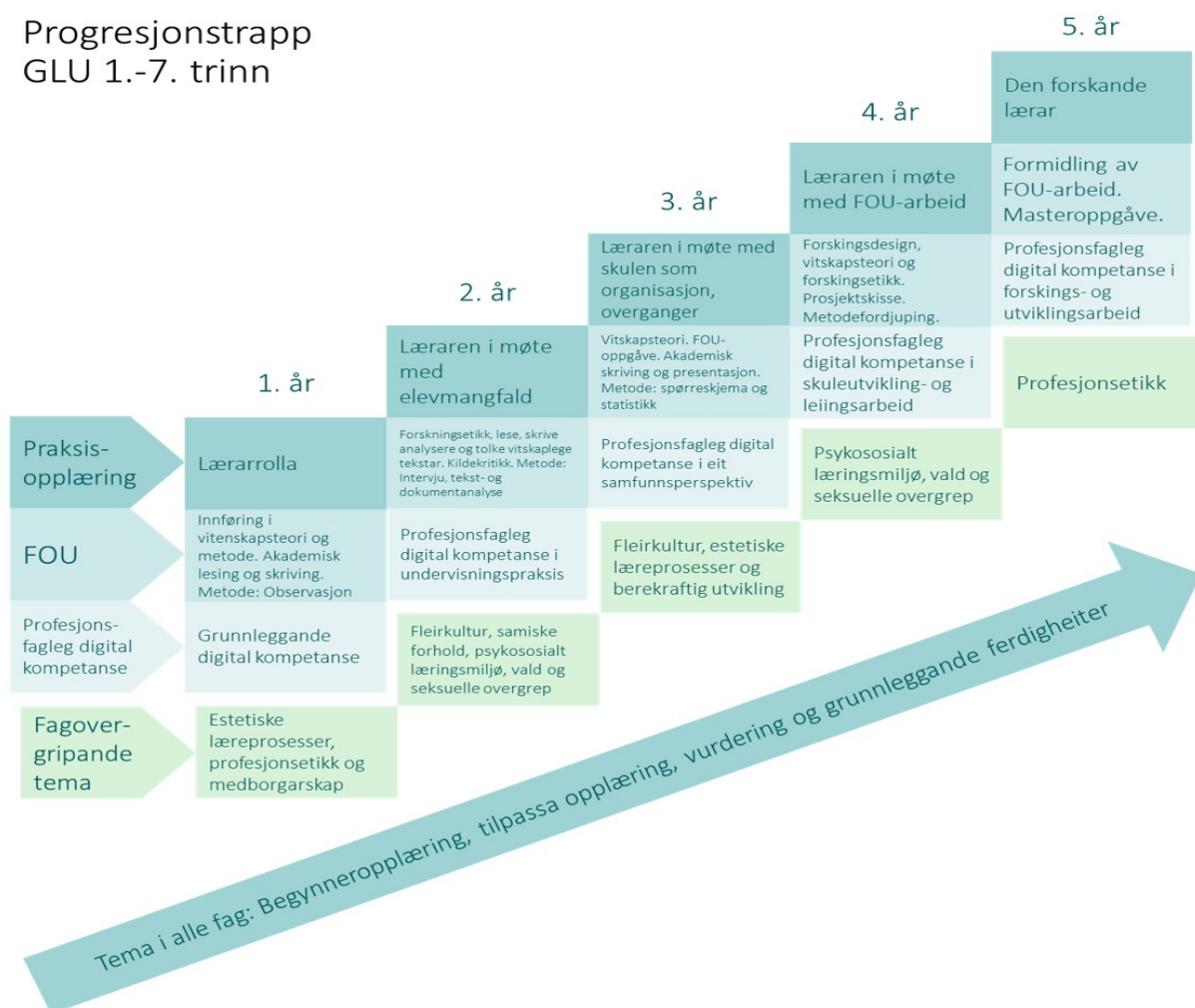
HVL

Progresjon kan skapes/sikres gjennom læringsutbytteformuleringene i emneplanene. Ved gjennomgang av de ulike emnene innenfor samme fag, kan en skape faglig progresjon gjennom å definere enkle læringsutbytter tidlig i studiet og vanskeligere/mer krevende læringsmål senere i studieløpet. Dette kan f.eks. gjøres gjennom å ha referansegrupper samlet for fagene.

Høgskulen på Vestlandet har en progresjonstrapp som beskriver ulike tema som skal inn i fag ut fra hvilket semester fagene ligger. Dette blir ivaretatt gjennom arbeidskrav i fagene. I tillegg er det i progresjonstrappen tema som blir ivaretatt i egne profesjonsøkter i hvert fag.

HVL har utarbeidet egne emneplaner for profesjonsøktene for hvert år. Etter å ha gjennomført progresjonstrappen noen år, med en god del utfordringer, er vi svært godt fornøyd med dette systemet. Dette gir mulighet for å følge progresjon og integrasjon gjennom utdanningene.

Progresjonstrapp GLU 1.-7. trinn

Ved UiT har vi, etter en evaluering av utdanningene i 2016, arbeidet med å sikre at alle studentene utvikler en god kompetanse i vitenskapsteori og metode gjennom hele studieløpet. Vi har innført FoU-emner på 1., 2. og tredje studieår for alle studentene. Emnene gis i et tett samarbeid mellom de fagene studenten har i det respektive året. Første året får de en enkel introduksjon til observasjon som metode, de observerer praksislæreren sin og skriver en akademisk tekst om lærerrollen. Andre året fokuserer de på eleven og skriver her en akademisk tekst om elevrollen. Tredje år skal de se mer på seg selv gjennom FoU-oppgaven som er et eget emne på 15 studiepoeng «Utforsking av egen praksis». FoU-oppgaven skrives i masterfaget hvor de har et fordypningsemne samtidig. Masterfagene samarbeider med PEL både når det gjelder veiledning på oppgaven og undervisning i metode.

Vitenskapsteori og metode kommer så inn igjen på femte år med 15 studiepoeng sammen med masteroppgaven som er 45 studiepoeng.

Dette sikrer at alle studentene får det samme grunnlaget i syklus 1 og gir god integrasjon både innen fag og mellom fag samtidig som vi ivaretar progresjon i studiet.

Panelets anbefalinger.

Overordnet anbefaler panelet å videreføre/etablere møtepunkter for kollegiet hvor samarbeid om utdanningene både i de enkelte fagene og mellom fagene står i fokus. Det gjøres et godt arbeid med emneevalueringer og det er opprettet referansegrupper. Resultatet fra disse bør det arbeides med også på tvers av fag.

Endringer i strukturen på utdanningene bør vurderes med hensyn på å knytte deler av utdanningene bedre sammen for derved å skape en bedre helhet.

For FoU-oppgaven anbefaler panelet at det i større grad legges til rette for samarbeid mellom PEL og undervisningsfag både når det gjelder veiledning og undervisning i metode. Det bør også sikres at alle studentene får et noenlunde likt utgangspunkt i vitenskapsteori og metode allerede fra første studieår. Hvordan dette skal gjøres har panelet ingen klar formening om siden det vil avhenge av struktur på utdanningen, ressursbruk og kompetanse hos ansatte.

Panelet har forståelse for at det, på grunn av antall studenter, er vanskelig å gi alle studentene praksis i sine fag til enhver tid. Det bør allikevel arbeides intensivt for å styrke samarbeidet mellom praksis og fag. Her er samarbeidet med praksisskolene viktig og vi anbefaler å arbeide særlig med oppfølging av praksis fra ansatte ved NTNU.

Alt i alt anbefaler vi en gjennomgang av studieplanene for utdanningene hvor målet må være å få en bedre tilpasning til gjeldende rammeplaner og retningslinjer og samtidig arbeide for mer integrerte utdanninger.

Panelet takker for oppdraget

Henning Marius Sollid
Bodil Kjesbo Risøy
Jannicke Akse
Annepetra Røkke Jenssen
Yngve Skjæveland
Katinka Hveem Johannessen
Amanda Fagerland Farrag
Ingvild Brattetaule
Marthe Ramstad Hammervold
Marit Elin Magnarsdatter